

STORTINGET

Representantforslag 249 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Mimir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen

Dokument 8:249 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Mimir Kristjánsson, Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om å sikre anstendig sosialhjelp til alle som trenger det

Til Stortinget

Bakgrunn

Høye priser på mat, strøm og bolig gjør at stadig flere blir tvunget til å be om hjelp for å få endene til å møtes. Velferdsstatens sikkerhetsnett er til for å sørge for at alle skal ha nok til et anstendig livsopphold, selv når man har havnet i uheldige livssituasjoner. Dessverre er det store hull i systemet.

Sosialhjelp fra Nav er ment å være velferdsstatens siste utvei for dem som har havnet i økonomisk nød, men i virkeligheten svikter systemet alt for ofte sin oppgave.

Dagens nivå på støtten er knapt til å leve av. Forbruksforskningsinstituttet SIFO sine beregninger viser at det trengs omtrent 12 000 kroner for at en enslig person skal kunne opprettholde en akseptabel levestandard. Sosialhjelpssatsen er på bare 7 000 kroner.

SIFO er av regjeringen bedt om å utrede grunnlaget for de veiledende satsene, og skal levere sin rapport innen nyttår. Selv om utredningen vil kunne gi nyttig informasjon om hvordan satsene bør beregnes, er det åpenbart at dagens nivå er for lavt. Derfor mener forslagsstillerne at satsene bør heves umiddelbart i påvente av gjennomgangen.

Statens veiledende satser for sosialhjelp reguleres ordinært med antatt prisvekst i statsbudsjettet. Ordning

gen har ført til at sosialhjelpssatsene ikke har holdt tritt med pris- og lønnsveksten i samfunnet.

Fra 2013 til 2023 har sosialhjelpssatsen for enslige mottakere økt med 25 prosent, mens prisveksten i samme periode ligger an til å bli 35 prosent. I 9 av disse 10 årene har prisveksten vært høyere enn den årlige reguleringen. Det vil den bli i 2023 også, på tross av at regjeringen nå har økt av satsene fra 1. juli. For hvert eneste år blir dermed den reelle kjøpekraften for mottakere av sosialhjelp lavere og lavere. Dersom den månedlige satsen skulle holdt følge med prisveksten de siste 10 årene, måtte den vært over 500 kroner høyere.

Forslagsstillerne mener at det må på plass en ny praksis for regulering av satsene for å sikre at ytelsen står seg over tid. Blant regimene som bør vurderes, er halvårige korrigeringer, regulering i tråd med folketrygdens grunnbeløp eller å følge en ny prisindeks som bedre reflekterer forbrukskostnadene til sosialhjelpsmottakere.

Nivået på sosialhjelp gjør at mottakerne blir fanget i dyp fattigdom. En undersøkelse fra Statistisk sentralbyrå viser at nær 20 prosent av mottakerne av sosialhjelp ikke har råd til å gå til tannlegen, 60 prosent ikke har råd til å erstatte utslitte møbler og 33 prosent har utslitte klær. Over 50 prosent svarer at de ikke har råd til en ukes ferie i året, og 30 prosent at de ikke har råd til å delta på fritidsaktiviteter.

Rapport 2019:14 Trygdepolitikk og trygdemottak i åtte nordeuropeiske land, fra Institutt for samfunnsforskning viser at sosialhjelpssatsene relativt sett er lavere i Norge enn i sammenlignbare land.

Ved høytider er det spesielt vanskelig å være fattig. I forkant av 17. mai ble det økt pågang hos frivillige organisasjoner fra familier som ikke hadde råd til pentøy til barna og noe ekstra godt å spise. Sosialhjelpsmottakere bør få et høytidstillegg i ytelsen i forbindelse med slike

dager. Det er i dag varierende i hvor stor grad kommunene dekker ekstra utgifter i forbindelse med høytider, og staten bør utarbeide veiledende satser for å sikre at alle har råd til å markere høytider.

Sosialhjelp kuttes også svært strengt dersom man mottar andre inntekter. Det kan være for eksempel en liten julebonus fra jobben, pengebidrag fra venner og slektninger eller at hjemmeboende barn over 18 år har fått en ekstrajobb. I tillegg til at inntektsavkortning bør praktiseres rausest enn i dag, mener forslagsstillerne at det også bør innføres et veiledende fribeløp for mot-takere av sosialhjelp.

Høsten 2022 ble det vedtatt at sosialhjelpsmottakere skulle motta 1 000 kroner i ekstraordinær støtte på grunn av de høye prisene, og at uføretrygdede på minstesats skulle motta en engangsutbetaling på 3 000 kroner. Slike ekstraordinære utbetalinger er ment å være et ekstra bidrag i en vanskelig situasjon. Likevel har man sett eksempler på at slike ekstrautbetalinger fører til avkortet sosialhjelp. Forslagsstillerne mener at det må bli slutt på at slik støtte fører til avkortning av sosialhjelp.

Veilederen til Navs saksbehandlere må endres for å sikre at folk behandles på en mer anstendig og rettferdig måte. Kravene om å selge personlige og nødvendige eiendeler må fjernes, og det må sikres at ingen tvinges til å selge kjæledyret sitt for å kunne motta sosialhjelp.

I et landsdekkende tilsyn sjekker Helsetilsynet og landets statsforvaltere om de kommunale Nav-kontorene ivaretar barns behov når familier søker om sosialhjelp. Så langt foreligger 25 rapporter, og en gjennomgang Bergens Tidende har gjennomført, viser at det i 22 av disse er avdekket at Nav bryter flere lover som Nav er pålagt å følge.

Forslagsstillerne mener barns situasjon må tillegges større vekt i saksbehandling, og sosialhjelpen må for eksempel være tilstrekkelig høy til at unger kan fortsette med sine eksisterende fritidsaktiviteter selv om familien har havnet i en uheldig situasjon.

Helsetilsynet har gjennomført en landsomfattende undersøkelse av tilgjengeligheten til sosiale tjenester i Nav. Tilsynet undersøkte 70 kommuner. I 49 av disse er Nav-kontoret åpent seks timer eller mindre hver uke. 11 av 70 Nav-kontorer holder helt stengt. Resultatet er at brukere uten avtale møter en stengt dør når de kommer til Nav for å søke hjelp. Digitale tjenester erstatter ikke behovet mange har for å møte et menneske i Nav.

Forslagsstillerne mener at Nav-kontorene må være åpne og tilgjengelig for drop-in-besøk, og at det må innføres nasjonale retningslinjer for å sørge for at dette skjer. Åpningstidene til Nav-kontorene må minst være tilsvarende som på kommunenes rådhus.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen heve de veiledende satsene for sosialhjelp i påvente av at SIFO-rapporten om temaet kommer.
2. Stortinget ber regjeringen utrede et nytt system for regulering av de veiledende satsene for sosialhjelp slik at de holder tritt med pris- og lønnsveksten.
3. Stortinget ber regjeringen innføre et veiledende fribeløp for inntekt uten at sosialhjelp blir avkortet.
4. Stortinget ber regjeringen innføre veiledende høytidstillegg til sosialhjelp.
5. Stortinget ber regjeringen gjennomgå veilederen om sosialhjelp og anbefale kommunene at de ikke skal ha begrensninger for antall barn i støtten eller ekstra lave satser for unge, at de skal legge større vekt på barns situasjon og at de skal være mer tilbakeholdne med å kreve salg av personlige eller nødvendige eiendeler og kjæledyr.
6. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning av hvordan endringene i sosialhjelpsveilederen når det gjelder salg av eiendeler har fått betydning for saksbehandlingspraksisen i kommunene.
7. Stortinget ber regjeringen sørge for at det utarbeides en prisindeks som bedre reflekterer forbruket til personer med lav inntekt, for eksempel sosialhjelpsmottakere.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til retningslinjer som sørger for at de svakeste brukerne er sikret et tilgjengelig og åpent Nav, herunder nasjonale krav til åpningstider for drop-in-besøk som minst tilsvarer åpningstidene på kommunens rådhus. Slike retningslinjer skal utarbeides i samarbeid med de ansatte i tråd med prinsippene bak regjeringens tillitsreform. Stortinget ber regjeringen sikre at Arbeids- og velferdsetaten har tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre disse endringene.

9. juni 2023

Bjørnar Moxnes

Tobias Drevland Lund

Mimir Kristjánsson

Marie Sneve Martinussen